Бир тутумдуу сүйлөмдөр

Мугалим:Рыскелдиева А.З.

Баяндооч аркылуу уюшулган бир тутумдуу сүйлөм

Бир тутумдуу сүйлөмдөр

1.Жалпы жактуу сүйлөм

2. Белгилүү жактуу сүйлөм

3.Белгисиз жактуу сүйлөм

4. Жаксыз сүйлөм

Жалпы жактуу сүйлөм

- Асманды карап басканда аңга түшөсүң.
- Кепти укканга айт.
- Дүнөдө бир ажыдаар бар, көрөсүңбү?

Белгилүү жактуу сүйлөм

- Малдын башынан кечтим.
- Дүйнөнү сууга салдым, журт!
- Дараметиңи байка.
- Сессияны жакшы тапшыралы.

Белгисиз жактуу сүйлөм

- Белгисиз жактуу **сүйлөмдүн баяндоочу III жакта айтылат.**
- **А)Мында аткаруучу адам так эмес, жалпыланган бирөө сыяктуу гана байкалат.**
- ***Мисалы : Ала карган атынан чакырат.***
- ***Б) -п, болжогуч –дыр мүчөсү жалганса, логикалык жактан* III жакта келет.**
- ***Минип жүргөнатын издептир.***

Белгисиз жактуу сүйлөм

- В) айкын өткөн чак –ды мүчөсү.
- Чубактын кунундай кууду.
- Г) -бас, -ар М: Тааныбасты сыйласабас.
- Д) -бы суроо мүчөсү.М: Айтарын айтса болбойбу.
- Е) -сын буйрук этишитн мүчөсү.
- М: Жашыңда берсин мээнетти.
- Ж) –п,-гыча + мак М: Ушул котур тайды айтышкан экен.
- -го М: Башынан канат какчу го.

Белгисиз жактуу сүйлөм

- Үйүндө коён багышат.
- Бүгүн ждагы кечигип келди го.
- Уулду төрөйт, уятын кошо төрөбөйт,кызды төрөйт, кылыгын кошо төрөбөй.

Жаксыз сүйлөм

- Кептин бардык түрлөрүндө колдонулат. Табышмактарда көп колдонулат.
- А) Баяндоочу зат атоочтон болсо, же ага кызматчы сөздөр тизмектелип айтылса. М: М:Көрбөгөн ногой журт беле.
- Кайда болсо, бир өлум.
- Б) Сын атоочтук баяндоочор аркылуу уюшулат
- Сага оңой болгону менен мага кыйын.

Жаксыз сүйлөм

- Негизги баяндоочко мүмкүн,тийиш, эмес, экен.
- М: Кары адамга катуу айтууга мүмкун эмес.
- М:Бар десе, бар эмес.
- Баяндоочтун милдетин –бас мүчөсү аркылуу аткарганда , ждаксыз сүйлөм уюшулат.
- Жактуудан кепшебес, аркалуудан оонабас.

Жаксыз сүйлөм

- Жарайт, жарабайт, болот, болбойт деген жардамчы этиштер
- Мындан артык болбойт.

Жаксыз сүйлөм

- Үйдө баатыр, жоодо жок.
- Эптеп калп айтуунун жолу го.
- Отко күйбөс, суурга чөкпөс.

Ээ аркылуу уюшулган бир тутумдуу сүйлөм. Атама сүйлөм

- Дем алыш күнү. Убакыт кеч. Жоодар менен Баймурат үйүн көздөй шашып бара жатты.

- Жылт-жулт. Бирде үлпүлдөп, бирде көзгө чагылышып, көйнөгү өзүнө көрк берип турду.